

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 roku
usytuowana na cmentarzu parafialnym w Ryczowie

Opracował
dr Mariusz Wrona
konserwator dzieł sztuki
Kraków 2018

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana na cmentarzu Ryczowie

Niniejszy program opracowany został na podstawie rozpoznania obiektu w terenie, wstępnych badań stratygraficznych, informacji źródłowych, jak również wywiadu środowiskowego. Dotyczy kompleksowych prac konserwatorskich poszczególnych elementów obiektu wraz z wyposażeniem (z wyjątkiem elementów krypty grobowej).

OPIS OBIEKTU

- obiekt: kaplica grobowa/cmentarna (budowla sakralna),
- rodzaj: kaplica murowana sklepią, kryta dachem dwuspadowym,
- technika: ściany murowane z cegły i kamienia na zaprawie wapienno piaskowej, dekorowane tynkami, wątkiem ceglany i kamieniem, dach na konstrukcji drewnianej kryty blachą miedzianą (pierwotnie ceramiczny – dachówka),
- styl: neogoty,
- czas powstania: 1861 rok,
- autor: nieznan,
- adres: cmentarz parafialny przy trasie krajowej nr 44 w Ryczowie.
- wymiary: długość 9 m, szerokość 6 m, wysokość 10 m,
- kształt obiektu: kształt wpisuje się w formę prostopadłościanu,
- właściciel obiektu: Parafia Rzymskokatolicka w Ryczowie,
- inskrypcje:

Wewnątrz kaplicy, tuż nad otworem wejściowym znajduje się tablica fundacyjna z inskrypcją:

**NA CZEŚĆ I CHWAŁĘ BOGA
A KU PAMIĘCI ZMARŁEJ ŻONY S.P.
SEWERYNY z BANDYSÓW
W SMUTKU POGRONŻONY MĄŻ
TYTUS DROHOJOWSKI
POMNIK TEN WYSTAWIŁ W R
1861.**

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Na elewacji umieszczono XX wieczną polerowaną tablicę upamiętniającą parafian zabitych przez okupanta w okresie II wojny światowej:

W LATACH 1939-1944 ZGINELI Z RĄK OKUPANTA HITLEROWSKIEGO

- * 1903 Ks. MRAJCA STEFAN † 1942
- * 1910 BURZYCA JAN † 1939
- * 1910 KUBAS JÓZEF † 1939
- * 1909 MAŚLONA JAN † 1939
- * 1908 GIEREK WŁADYSŁAW † 1943
- * 1912 TUREK JAN † 1943
- * 1919 KOZIEŁ JÓZEF † 1944
- * 1905 MIŁOWSKI LUDWIK † 1944
- * 1911 SROKOSZ JÓZEF † 1944

Nad ołtarzem znajduje się napis łaciński w tłumaczeniu:

Ja jestem Zmartwychwstanie i Życie kto wierzy we Mnie ma życie wieczne.

HISTORIA OBIEKTU

Neogotycką kaplicę cmentarną pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Ryczowie wzniesiono w 1861 roku z fundacji Tytusa Drohojowskiego¹ – ówczesnego właściciela Ryczowa. Kaplica powstała jako mauzoleum dla przedwcześnie zmarłej, w roku 1860, żony fundatora – Seweryny z Bandysów². Przypomina o tym napis nad wejściem do kaplicy: "Na cześć i chwałę Bogu a ku pamięci zmarłej żony s.p. Seweryny z Brandysów w smutku pogrążony mąż Tytus Drohojowski pomnik ten wystawił w r 1861".

¹ Tytus Drohojowski nabył Ryczów w 1855 roku od Pauliny Dzieduszyckiej. Dwa lata po śmierci żony, w 1862 roku, rozpoczął budowę nowego pałacu ukończonego w 1864 roku. Później w pobliżu pałacu powstały również stajnia i spichlerz. W 1865 roku doszczętnie spłonął stary drewniany dwór wzniesiony jeszcze przez Cystersów. Po śmierci Tytusa Drohojowskiego w 1882 roku majątek odziedziczyła jego córka Józefa, żona barona Mieczysława Błażowskiego, który go zadłużył i w 1884 roku popełnił samobójstwo owdawiając ciężarną żonę i osieracając córeczkę Wandę. Urodzony już po śmierci ojca syn Mieczysław zmarł młodo i bezpotomnie, jego siostra Wanda wyszła za mąż za Leona Bocheńskiego syna Franciszka i Antoniny z Jełowickich i opuściła Ryczów. Zmarła w 10 lat po ślubie, w wieku 36 lat, w 1920 roku w Nadzowie.

Majątek ryczowski na krótko odzyskał swoją świetność w latach 1936-39, kiedy to został zakupiony przez Generała Zygmunta Piaseckiego. Pałac w opłakanym stanie zamieszkiwany był przez baronową Błażowską i damę do towarzystwa. Nowy właściciel zobowiązał się do zapewnienia baronowej dożywotniego mieszkania i utrzymania. Pałac stał się ośrodkiem życia towarzyskiego. Latem w ryczowskiej posiadłości Generała Piaseckiego i jego żony Zofii z Beilińskich odbywały się przedobozia dla żołnierzy. Po rozpoczęciu II Wojny Światowej Generałowa wraz z matką i dziećmi opuściła ryczowski pałac uciekając na wschód, lecz zawróciła po wieści o inwazji sowietów. 5 września do Ryczowa weszli Niemcy. Zofia Piasecka po powrocie zastała splądrowany dom. Stał on się schronieniem dla wielu uchodźców. Po wkroczeniu Armii Czerwonej w 1945 roku w pałacu urządzono szpital polowy. Zofię Piasecką wypędzono, majątek rozparcelowano a w pałacu urządzono magazyny, sklepy i urzędy gminne. Doprowadzony do ruiny budynek wraz z otaczającym go parkiem krajobrazowym wpisano do rejestru zabytków w 1987 roku. Źródło: <http://www.palacwryczowie.org/?id=historia> (dostęp 30.03.2018).

W 1991 roku pałac wraz z otaczającym go parkiem kupiła córka generała, Zofia Piasecka-Tarabuła. Rozpoczęto prace renowacyjne. Źródło: <http://dnidziedziectwa.pl/palac-w-ryczowie/> (dostęp 30.03.2018).

² Źródło: <http://www.palacwryczowie.org/?id=historia> (dostęp 30.03.2018).

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Kaplica do czasów obecnych przetrwała w złym stanie z licznymi uszkodzeniami i przekształceniami. Na podstawie stanu zachowania, jak również pozyskanych informacji środowiskowych wiadomo, że wokół kaplicy prowadzono wielokrotnie remonty i modernizacje. Jedną z poważniejszych i najbardziej dostrzegalnych dokonano w 1983 roku (z inicjatywy ówczesnego proboszcza Ryczowa). Prace powyższe skoncentrowano przede wszystkim na modernizacji poszycia dachowego (prawdopodobnie pierwotnego pokrycia w formie dachówki ceramicznej) na blachę miedzianą. Również przy okazji prac wokół zadaszania dokonano obszernych przekształceń w obrębie elewacji. Polegały one w głównej mierze na wykonaniu obrzutki tynkowej (zwięzłą, wysoce odporną mechanicznie masą cementową) na obszarze cokołu i przypór wykonanych z cegły palonej. Widoczne są również wcześniejsze prace naprawcze np. uzupełnienia cementowe w obrębie pełnoplastycznej rzeźby Matki Boskiej usytuowanej w fasadowej części kaplicy. Naprawy tej dokonano po dewastacjach, jakich doznała figura po obecności żołnierzy sowieckich na terenie Ryczowa w czasie II wojny światowej.

TECHNIKA WYKONANIA

Kaplica murowana, jednokondygnacyjna z piwnicą grobową, sklepiona (sklepienie kolebkowe w części grobowej, krzyżowo żebrowe w nawie głównej). Dach o konstrukcji drewnianej pokryte blachą miedzianą (pierwotnie najprawdopodobniej pokryte dachówką ceramiczną).

Podstawowym materiałem budowlanym, zastosowanym przy wznoszeniu konstrukcji budynku jest: cegła palona, kamień łamany (piaskowiec karpacki, wapień jurajski) spojne na zaprawie wapienno-piaskowej.

Elewacja

Płaszczyzna architektoniczna kaplicy formowana w kilku technikach. W dominującej części zastosowano wyprawę wapienno piaskową zacieraną na gładko, finalnie dekorowaną warstwą malarską – wapienną (?). Ponadto wykorzystano cegłę paloną oraz kamienny detal architektoniczny w całości formowany z piaskowca karpackiego. Cegła prócz klasycznych kształtek obecna jest również w formie zindywidualizowanej tj. cegła profilowana itp. Spoina prosta, licowana zgodnie z powierzchnią muru.

Kamienny detal architektoniczny kształtowany przy zastosowaniu klasycznych technik kamieniarskich. Posługiwano się przy tym narzędziami metalowymi (dłutami kamieniarskimi), których ślady widoczne są szczególnie w miejscach w mniejszym stopniu narażonych na oddziaływanie atmosferyczne (groszkowanie, „wętek krakowski” itp.). Gładziki kamieniarskie zastosowano w obrębie detalu rzeźbiarskiego – figura Matki Boskiej, konsola.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Dach

Dach dwuspadowy o konstrukcji drewnianej, kryty blachą miedzianą. Pierwotnie prawdopodobnie zastosowano dachówkę ceramiczną (karpiówkę).

Stolarka drzwiowa i okienna

Drzwi wejściowe wykonane z drewna iglastego. Poszczególne elementy stolarki wzmocnione stalowym (kutym) zbrojeniem oraz gwoździami. Uposażone zostały ponadto w stalowy zamek z systemem zamykania na klucz, zasuwę montowaną od wewnątrz kaplicy oraz zawiasy nośne.

Okna stalowe, szklone jednobarwnym szkłem transparentnym, osadzone i uszczelnione w poszczególnych podziałach za pomocą tzw. kitu szklarskiego tj. odpowiedniej mieszaniny pokostu i kredy. Ze względu na fakt, że szklenia osadzone są w stalowej ramie okiennej należy domniemywać, że masę kitu uszczelniającego modyfikowano dodatkiem mini ołowianej.

Otwór okienny (wentylacyjny) umiejscowiony osiowo w części prezbiterialnej na wysokości krypty grobowej pierwotnie uposażony w kutą stalową kratę.

Tablica fundacyjna

Tablica fundacyjna znajdująca się wewnątrz kaplicy wykonana z ciemnobarwnego marmuru bolechowickiego (?). Powierzchnia szlifowana i polerowana, zabezpieczona warstwą wosku. Ryt literniczy formowany wgłębnie (kuty ręcznie), zastosowano przy tym formę klasycznej jednoelementowej czcionki literniczej, dekorowana złotem płatkowym w technice olejnej.

Tablica epitafijna

Dwudziestowieczna tablica epitafijna znajdująca się na elewacji budynku wykonana z polerowanego ciemnobarwnego granitu. Inskrypcja formowana wgłębnie przy zastosowaniu współczesnych technik (piaskowanie), dekorowana warstwą pozłotniczą w technice olejnej.

Posadzka

Posadzka formowana z prefabrykowanych elementów betonowych. Płytki *terrazzo* barwione w masie. Występują w kilku kształtach (kwadraty, sześciany i romby) i kilku barwach. Osadzone na zaprawie cementowej, spoinowane.

OPIS FORMALNO STYLISTYCZNY

Kaplica rodziny Drohojowskich wzniesiona w kanonie form historyzujących – neogotyckich. Wyraźny kostium stylowy XIX-wiecznej kaplicy zawiera się zarówno w podjętych rozwiązaniach konstrukcyjnych, detalu architektonicznego i doboru materiałów.

Budowla zasadniczo osadzona na planie prostokąta z wyodrębnioną częścią prezbiterialną (również na planie prostokąta). Budynek murowany z cegły palonej i kamienia budowlanego, jednokondygnacyjny z podziemną kryptą grobową. Zarówno krypta grobowa, jak i główne wnętrze

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

kaplicy sklepienie. Zastosowano przy tym sklepienie krzyżowo żebrowe (wieńczące zasadnicze wnętrze kaplicy) oraz kolebkowe (zamykające piwnicę grobową). Konstrukcja budynku w części zewnętrznej wzmocniona narożnymi szkarpami. Przypory dwustopniowe, murowane z cegły palonej, zwieńczone kamiennymi profilowanymi płytami. Zadaszenie budynku zasadniczo dwuspadowe, oparte na konstrukcji więźby drewnianej, kryte blachą miedzianą uposażoną w rynny (pierwotnie dach kryty dachówką ceramiczną – dachówka karpiówka). Kompozycja dachu zaakcentowana w części frontalnej prostą w formie, kamienną, sygnaturką zwieńczoną podwójnym, naprzemiennym daszkiem dwuspadowym oraz stalowym krzyżem (krzyż współczesny zastępujący oryginalny prawdopodobnie kamienny).

Wyraźnym elementem kompozycyjnym poszczególnych płaszczyzn architektonicznych jest zastosowany materiał – tynk, cegła palona (wątki ceglane), kamień (piaskowiec). Budynek w części przyziemnej opasany niewysokim (50 cm), kamiennym cokolem złożonym z prostych bloków kamiennych opracowywanych klasycznym groszkowaniem i tzw. wątkiem krakowskim. W dekoracji ścian elewacyjnych dominuje tynk, zacierany na gładko, malowany (barwa w tonacji ugru). Bardzo istotny udział w kreacji kompozycji poszczególnych płaszczyzn ścian są również detale zdobnicze wykonane przy zastosowaniu cegły palonej. Cegła wykorzystana do formowania połaci murów oraz motywów zdobniczych, lokalnie o indywidualnych kształtach – szczególnie w części podokapowej dachu (odpowiedni układ główek i wozówek w korelacji z gładzonym tynkiem tworzy przemyślaną ażurową bordiurę wokół budynku, odnosi się to do popularnych motywów zdobniczych okresu gotyku). Układ wątków ceglanych wykorzystano także w obramowaniu ostrołukowych otworów okiennych oraz fasadowej niszy. **Na podstawie analogii stylowych, jak również poczynionej wizji lokalnej obiektu domniemuje się z dużą dozą prawdopodobieństwa, że pierwotnie udział wątku ceglanoego w kreacji elewacji był znacznie większy niż jest to obecnie. Wszystko wskazuje na to, że również na całej wysokości przypór oraz ściany w partii nadcokołowej (do wysokości profilowana) budynek dekorowany był wątkiem ceglanoym.**

Fasadowa część budynku zdominowana wysokim ostrołukowym otworem wejściowym, podkreślonym dodatkowo kamiennym bogato profilowanym ościeżem. Ościeże flankowane neogotyckimi sterczynami, zamkniętymi od góry łamanym profilowaniem obejmującym wewnątrz płaskorzeźbiony herb fundatora. Do wejścia prowadzą kilkustopniowe schody kamienne. Nad portalem pełnoplastyczna postać figuralna Matki Boskiej typu *Immaculata* osadzona w głębokiej, półokrągłej niszy zamkniętej ostrołukiem od góry, od dołu natomiast podparta bogato zdobioną konsolą. Kompozycję elewacji dopełnia w zwieńczeniu złożony detal ceglany – ostrołuki i formy romboidalne nawiązujące bezpośrednio do kamiennych ornamentów maswerkowych i laskowań okresu gotyku.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Wyraźna symetria fasady jest nieznacznie zachwiana przez dwudziestowieczną pamiątkową kamienną tablicę z czarnego polerowanego granitu, umiejscowioną na prawej flance portalu wejściowego.

Drewniane, dwuskrzydłowe drzwi wejściowe zawieszone na parach zawiasów stalowych powtarzają swym kształtem formę ostrołukowego otworu wejściowego. Każde ze skrzydeł zdobione maswerkowymi płycinami obwiedzionymi pojedynczym profilowaniem w części frontalnej, w części zapleckowej pozbawione detalu. Całość pokryta monochromatyczną powłoką malarską (olejną). Lewe skrzydło uposażono w charakterystyczny zamek zdobiony od góry motywem krzyża. Prawe skrzydło w części wewnętrznej uposażono w stalową zasuwę blokującą.

Stolarka okienna wykonana z stalowych elementów (płaskowników) łączonych za pomocą nitów. Światło okien z licznymi podziałami. Dominujący podział na dwa wąskie okna ostrołukowe (tworzący tzw. biforium), które z kolei są wypełnione dalszymi geometrycznymi, romboidalnymi podziałami. W zwieńczeniu okna motyw krzyża.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Zarówno stan techniczny, jak i estetyczny kaplicy należy ocenić jako bardzo zły, wymagający pilnych prac konserwatorskich, nierzadko o charakterze ratunkowym.

ELEWACJA

Poszczególne płaszczyzny elewacji kaplicy prócz typowych uszkodzeń wynikających z oddziaływania czynników zewnętrznych uległy również poważnym uszkodzeniom będącym konsekwencją niefachowo prowadzonych prac remontowych i „rewitalizacyjnych”. Mowa tutaj przede wszystkim o zwięzłych, szczelnych tynkach cementowych, jak również uzupełnieniach o charakterze szpachlowym skoncentrowanych przede wszystkim w cokołowej części budynku. Obrzutka wykonana w 1983 roku obejmująca obszar przyziemia budynku do wysokości okien oraz przypór, prócz niewątpliwych negatywnych względów estetycznych, stała się przyczynkiem wielu złożonych procesów degradacyjnych. Uniemożliwia prawidłową wymianę wilgotnościową i gazową, doprowadzając w konsekwencji do dezintegracji strukturalnej kamiennego cokołu, wątków ceglanych i spoinowania. Uszczelnienie cokołowej części budynku stało się także przyczynkiem intensywnej migracji i krystalizacji soli rozpuszczalnych w wodzie. Ich najbardziej spektakularną i destrukcyjną obecność można dostrzec wewnątrz budynku na powierzchni tynków i detalu sztukatorskiego.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Tynki elewacyjne

Warstwy historycznych tynków elewacyjnych w pierwotnej formie w zasadzie się nie zachowały. Powierzchnia praktycznie w całości została przemalowana współczesnymi farbami (elewacja frontowa), lokalnie ponadto, tj. na obszarze elewacji ścian bocznych i prezbiterium, występuje cienkowarstwowa obrzutka wykonana w technice tynku nakrapianego („baranek”). W wielu partiach widoczne są odspojenia, puchły, spękania, ubytki, a także ogniska dezintegracji strukturalnej. Obecnie trudne jest precyzyjne oszacowanie ubytków substancji historycznych tynków, niemniej na podstawie skali dostrzeganych uszkodzeń zakłada się ich znaczną utratę.

Wątki ceglane

Stan zachowania detalu architektonicznego wykonanego przy zastosowaniu cegły ceramicznej, podobnie jak ma to miejsce na obszarze detalu kamiennego, jest bardzo zróżnicowana. Cokołowa część budynku wraz z powierzchnią przypór pierwotnie dekorowana tą technologią została w całości otynkowana zwięzłą masą cementową. Z tego też względu ocena stanu technicznego, jak i estetycznego tej części detalu jest trudna do określenia. Dokonane odkrytki wskazują na znaczące osłabienie strukturalne poszczególnych kształtek, spoinowania oraz obszerne ubytki części licowej/spieku. Widoczne są również zabrudzenia powierzchniowe, zasolenie. Pozostałe partie ceglanoego detalu są w relatywnie dobrym stanie technicznym i estetycznym. Lokalnie widoczne są pojedyncze ubytki i wykruszenia. Ponadto zacierki cementowe, przemalowania (koloru czerwonego) oraz degradacja spoinowania (dotyczy elementów ekspozowanych, nie przesłoniętych zwięzłą warstwą tynku).

Kamienny detal architektoniczny

Stan zachowania elementów architektonicznych wykonanych z piaskowca jest bardzo zróżnicowany. Najwyższy stopień degradacji obserwuje się na obszarze kamieniarki usytuowanej w części przyziemnej, co wynika z intensyfikacji w tym obszarze procesów degradacyjnych (krystalizacja soli rozpuszczalnych w wodzie), jak również przekształceń dokonanych podczas niefachowych remontów i „rewitalizacji”. Warstwa szczelnego tynku tudzież mleczka cementowego, pokrywa niemal całą powierzchnię kamiennego cokołu, doprowadzając do dezintegracji strukturalnej kamienia i w konsekwencji ubytków formy rzeźbiarskiej, jak również do utraty pierwotnego wyrazu estetycznego partii cokołowej.

Uszkodzenia mechaniczne piaskowca (będące konsekwencją eksploatacji budynku) są szczególnie widoczne na obszarze stopnic schodowych.

Typowe uszkodzenia wynikające z oddziaływania czynników zewnętrznych tj. zabrudzenia powierzchniowe, fałszywa patyna atmosferyczna, degradacja powierzchniowa, utrata ostrości

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

krawędzi formy rzeźbiarskiej, korozja powierzchniowa, głęboko strukturalne zaplamienia oraz nawarstwienia wynikające z oddziaływania czynników mikrobiologicznych obserwuje się szczególnie na obszarze kamiennej sygnaturki oraz górnych partii detalu rzeźbiarskiego fasady.

Ponadto w przypadku przedstawienia figuralnego Matki Boskiej widoczne są niechlujne uzupełnienia ubytków formy rzeźbiarskiej przy użyciu zwięzłą masą cementową pozbawione odpowiednich walorów estetycznych i technicznych. Obecne są również zaplamienia powstałe w wyniku wypłukiwania naturalnej patyny powstającej na powierzchni blachy miedzianej.

Dach

Obecna połać dachowa kaplicy pochodzi z 1983 roku i jest wynikiem prac remontowo-modernizacyjnych realizowanych równoległe z pracami na pobliskim kościele parafialnym. Powłoka w dobrym stanie zachowania. Ze względu na obecność niewielkiego zawilgocenia sklepienia wewnątrz budynku istnieje prawdopodobieństwo obecności niewielkich nieszczelności. Stan konstrukcji więźby dachowej trudna do określenia. Na podstawie zniekształconej geometrii dachu należy przypuszczać, że część elementów konstrukcyjnych dachu wymaga korekty lub wymiany. Jedna z rynien zdeformowana, prawdopodobnie zanieczyszczona. Brak właściwego odpływu melioracyjnego – spust rynien poprowadzono bezpośrednio w otoczenie części cokołowej budynku notabene przesłonięte dodatkowo betonowymi płytami chodnikowymi. Sytuacja ta doprowadza do obecności wody w części podziemnej kaplicy, stymuluje zawilgocenie i zasolenie ścian.

Stolarka drzwiowa i okienna

Obramowania okien wyraźnie skorodowane. W jednym z okien brak jednego z segmentów podziału oraz pierwotnie zastosowanego szklenia. Uszczelnienie okna zdegradowane, spękane, z licznymi ubytkami, pozbawione odpowiednich walorów estetycznych i technicznych (większość uszczelnień wykonywana w sposób nieprecyzyjny, a bywa niechlujny). Brak stalowego kratowania w otworze okiennym krypty grobowej.

Drzwi wejściowe przemalowane farbą olejną. Powłoka lokalnie odpaja się i łuszczy. Ponadto widoczne ubytki, spękania, pęknięcia i deformacje drewna. Nie można też wykluczyć obecności drewnojadów. Stalowe elementy wyposażenia stolarki drzwiowej skorodowane. Całość pozbawiona pierwotnych walorów estetycznych.

Tablica epitafijna

Lico tablicy epitafijnej umiejscowionej w fasadowej części budynku zatraciło pierwotną głębię kolorystyczną oraz poler, a wraz z nimi czytelność i szlachetny, dekoracyjny charakter. Warstwa pozłotnicza w obrębie rytu literniczego uległa w znacznym stopniu degradacji.

WNĘTRZE I WYPOSARZENIE KAPLICY

Podobnie jak elewacje kaplicy również wewnątrz można zaobserwować zespół uszkodzeń będących konsekwencją oddziaływania czynników starzenia, jak również przekształceń dokonanych podczas nieprofesjonalnych remontów i modernizacji.

Posadzki

Posadzki zachowane w relatywnie dobrym stanie. Pojawiające się uszkodzenia (wykruszenia wzdłuż krawędzi, przetarcia, ubytki formy i spoinowania, spękania, zbrudzenia, utrata poleru i pierwotnej głębi kolorystycznej) powstały głównie w skutek eksploatacji wnętrza kaplicy. Lokalnie widoczne nawarstwienia zapraw cementowych stanowiące pozostałość po niestarannie prowadzonych pracach remontowych. Znacznie obszerniejsze uszkodzenia obserwuje się w obrębie kamiennego otworu wejściowego krypty grobowej. Powierzchnia płyty zdegradowana, złuszczenia kamienia, ubytki mechaniczne, wykruszenia powstałe podczas demontażu. Ponadto korozja stalowych klamer, pozostałości zacierek zapraw na powierzchni licowej.

Ściany detal sztukatorski.

Powierzchnia ścian w znacznej części przemalowana. Poniżej wysokości okna widoczne kożuchy krystalizacji soli rozpuszczalnych w wodzie oraz uszkodzenia powstałe w konsekwencji ich obecności – dezintegracja powierzchniowa oraz ubytki warstw tynku/detalu sztukatorskiego. Ponadto spękania i odspojenia warstw tynku, zabrudzenia powierzchniowe.

Tablica fundacyjna

Lico tablicy fundacyjnej zatraciło pierwotną głębię kolorystyczną oraz poler, a wraz z nimi czytelność i szlachetny dekoracyjny charakter. Warstwa pozłotnicza w obrębie ryty literniczego uległa w znacznym stopniu degradacji. Ponadto widoczne zabrudzenia powierzchniowe oraz zachłapania farbami.

Wyposażenie kaplicy

Ławki drewniane prócz typowych śladów użytkowania (przetarcia, zabrudzenia, przebarwienia, utrata warstw zabezpieczająco-nabłyszczających) posiadają uszkodzenia będące konsekwencją żerowania drewnojadów, osłabiające strukturalne drewno, doprowadzających do ubytków i osypywania się drewna.

Ołtarz drewniany zachowany w dobrym stanie. Widoczne zabrudzenia, przebarwienia warstw zabezpieczających i przekształcenia (lokalne przemalowania, powłoka lakieru bezbarwnego, nieznaczne ubytki formy rzeźbiarskiej).

Kinkiet mosiężny pokryty warstwą kurzu, brudu oraz patyny naturalnej.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Krypta grobowa

Znacząca obecność wody w krypcie (lustro wody sięga około 60-80 cm), która stymuluje procesy degradacyjne ścian nośnych i sklepień (zasolenie). Bezpośredniej przyczyny zaistniałej sytuacji należy się doszukiwać w braku odpowiedniej melioracji części fundamentowej.

Reasumując, podstawowym czynnikiem wpływającym na utratę pierwotnego wyrazu estetycznego kaplicy są obszerne przekształcenia estetyczno-plastyczne współ z niszczącym oddziaływaniem warunków zewnętrznych.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Wnioski i założenia konserwatorskie

Kaplica stanowi niewątpliwie cenny i wartościowy zabytek w lokalnym środowisku. Posiada wysoki poziom artystyczny, walory historyczne, kompozycyjne oraz technologiczne.

Generalnym założeniem podejmowanych prac jest przeprowadzenie konserwacji, w wyniku której zostanie przybliżony oryginalny wygląd estetyczny kaplicy, równocześnie z szeroko zakrojonymi działaniami naprawczymi skoncentrowanymi przede wszystkim na przywróceniu właściwości technicznych uszkodzonym elementom. Bezpośrednie prace konserwatorskie polegać będą w pierwszym rzędzie na eliminacji przekształceń plastyczno-estetycznych oraz powstrzymaniu czynników wpływających na zły stan zachowania poszczególnych elementów kaplicy.

Konkretne działania na obiekcie winny zostać poprzedzone wnikliwą analizą stratygraficzną oraz, w razie konieczności, wykonaniem szeregu badań specjalistycznych umożliwiających szczegółową identyfikację technologiczną i formalno-stylistyczną obiektu, które są niezbędne w prawidłowym postępowaniu prac konserwatorskich.

W związku z obecnością znacznych ilości wody na obszarze krypty grobowej w pierwszym rzędzie proponuje się wykonanie szeregu prac koncentrujących się na eliminacji źródła wody oraz osuszeniu budynku (wypompowanie wody, wykonanie izolacji poziomej i pionowej części fundamentowej, wprowadzeniu drenażu opaskowego).

Kolejnym niezbędnym krokiem jest eliminacja przekształceń dokonanych podczas minionych prac remontowych. Założenie to dotyczy przede wszystkim tynków i zacierów cementowych doprowadzających do sukcesywnego postępu uszkodzeń struktury poszczególnych materiałów zastosowanych w formowaniu płaszczyzn architektonicznych. Należy przy tym zaznaczyć, iż dobór metody lub metod usuwania tynków winien zostać dokonany w sposób umożliwiający maksymalną ochronę substancji zabytkowej.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Kolejno zgodnie z założeniami proponuje się usunąć obecne pokrycie dachowe na rzecz pierwotnie zastosowanej dachówki ceramicznej. Decyzję na temat wymiany elementów więźby dachowej zostaną podjęte na podstawie oceny stanu zachowaniu *in situ* po rozpoczęciu prac.

Historyczne tynki elewacyjne należy zachować za wyjątkiem tynków silnie zasolonych i zdestruowanych. Uzupełnienie warstw tynków, szczególnie na obszarze korpusu ścian silnie zasolonych, proponuje się wykonać przy zastosowaniu tzw. tynków renowacyjnych – szerokoporowych usprawniających proces eliminacji soli ze struktury murów. Niezależnie należy także podjąć zabiegi odsalające, ewentualnie powstrzymujące/redukujące ekspansję soli (mumifikacja soli, uprzednio wspomniana izolacja).

W sposób szczególny powinna zostać potraktowana kwestia uzupełnień ubytków kamienia, cegły. Wszystkie ubytki, które znacząco wpływają na czytelność formy, jak i techniczną trwałość poszczególnych partii kaplicy powinny zostać uzupełnione.

Całość prac winna być udokumentowana w formie opisowej, graficznej i fotograficznej.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

Przed podjęciem konkretnych działań konserwatorskich w pierwszym rzędzie należy wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną rejestrującą stan zachowania poszczególnych elementów kaplicy oraz badanie niezbędne badania specjalistyczne (stratygraficzne).

I. ODWODNIENIE KAPLICY

1. Wypompowanie wody z obszaru krypty grobowej.
2. Usunięcie betonowych płyt chodnikowych wokół posadowienia kaplicy.
3. Wykonanie okopu wokół fundamentów kaplicy – odsłonięcie fundamentów kaplicy do poziomu posadowienia.
4. Oczyszczenie powierzchni fundamentów metodą hydrodynamiczną (wodą pod ciśnieniem).
5. Uzupełnienie znacznych ubytków licowej części fundamentów, pustek, kieszeni, spoinowania, ubytków powstałych w konsekwencji utraty budulca zaprawą cementowo wapienną oraz łamanego kamienia budowlanego.
6. Wyrównanie gradacji powierzchni ścian fundamentów renowacyjną zaprawą wapienno-piaskową (rapowanie fundamentów).
7. Wykonanie izolacji przeciwwilgociowej poziomej fundamentów przy zastosowaniu iniekcji ciekłokrystalicznej.
8. Wykonanie izolacji pionowej fundamentów kaplicy przy zastosowaniu mineralnych szlamów izolacyjnych.
9. Wprowadzenie drenażu opaskowego („drenaż francuski”) wokół fundamentów kaplicy. Podłączenie odpływu drenażu pod najbliższy system kanalizacyjny, ewentualnie wykonanie sączków pionowych, studzienek melioracyjnych lub odwiertów głębinowych umożliwiających odprowadzenie wód gruntowych/opadowych z obszaru posadowienia budynku.

Konkretne rozwiązania odwodnienia korpusu fundamentowego budynku należy poprzedzić specjalistycznymi konsultacjami, ewentualnie projektem umożliwiającym przeprowadzenie prac zgodnie z obowiązującymi zasadami sztuki inżynierii oraz prawa budowlanego.

II. KONSERWACJA ZADASZENIA

10. Usunięcie obecnego poszycia dachowego, obróbek blacharskich, rynien odpływowych.
11. Kompleksowa konserwacja więźby dachowej. Precyzyjne decyzje na temat ewentualnej wymiany części lub całości więźby dachowe należy podjąć po rozpoczęciu prac na obiekcie i ocenie stanu zachowania.
12. Wprowadzenie nowego ceramicznego poszycia dachu (dachówka karpiówka w układzie koronkowym).

III. KONSERWACJA WYPRAW TYNKARSKICH

13. Przeprowadzenie szczegółowych badań stratygraficznych tynków (rozpoznanie przy zastosowaniu obserwacji makroskopowej, mikroskopowej, odkrywek naturalnych, sąd oraz w razie konieczności badań laboratoryjnych).

14. Usunięcie wtórnych tynków cementowych, zacierek, mleczka cementowego metodami udarowymi, strumieniowo ściernymi itp. praktykowanymi przy obiektach zabytkowych. Dobór metody należy poprzedzić wykonaniem prób na obiekcie.

Ze względu na bardzo wysoką odporność mechaniczną nawarstwień cementowych, podczas doboru metody lub metod ich usuwania należy szczególnie zwrócić uwagę na ich inwazyjność. Tym samym należy podejmować wyłącznie metody umożliwiające maksymalne zachowanie substancji zabytkowej.

15. Usunięcie nawarstwień (zacierek, wtórnych obrzutek tynkarskich, reperacji pozbawionych odpowiednich właściwości technicznych, przemalowań) z warstw tynkowanych.
16. Usunięcie warstw tynków silnie zasolonych i zdestruowanych wskutek krystalizacji soli rozpuszczalnych w wodzie.
17. Odsolenie struktury ścian kaplicy metodą migracji soli do rozszerzonego środowiska. Gdy zabieg odsolenia okaże się być niewystarczająco efektywny należy rozważyć zastosowanie zabiegu mumifikacji soli lub wprowadzenia izolacji przeciwsolnej.
18. Konsolidacja strukturalna wybranych partii tynków historycznych preparatami krzemoorganicznymi np. KSE 100, 300, 510 firmy Remmers lub innymi o podobnych właściwościach.
19. Uzupełnienie/rekonstrukcja tynków historycznych.

Uzupełnienie połączeń tynkowych na obszarze ścian silnie zasolonych należy wykonać szerokoporowymi masami tynkarskimi umożliwiającymi swobodną migrację soli do warstw powierzchniowych (tynki odsalające).

Pozostałe partie ubytków należy uzupełniać tynkami o właściwościach technicznych (wytrzymałość mechaniczna, porowatość, nasiąkliwość) i estetycznych (uziarnienie) umożliwiających uzyskanie parametrów maksymalnie zbliżonych do pierwotnie stosowanych. W tym celu należy wykonać specjalistyczne badania laboratoryjne identyfikujące skład i parametry techniczne historycznego tynku.

IV. KONSERWACJA WĄTKÓW CEGLANYCH

20. Usunięcie nawarstwień tynków cementowych, zacierek, mleczka cementowego metodami udarowymi, strumieniowo ściernymi itp. praktykowanymi przy obiektach zabytkowych. Dobór metody należy poprzedzić wykonaniem prób na obiekcie.
Ze względu na bardzo wysoką odporność mechaniczną nawarstwień cementowych, podczas doboru metody lub metod ich usuwania należy szczególnie zwrócić uwagę na ich inwazyjność. Tym samym należy podejmować wyłącznie metody umożliwiające, maksymalne zachowanie substancji zabytkowej (spiek cegły).
21. Dezynfekcja powierzchni ceglanych preparatem fabrycznym lub wykonywanym indywidualnie np. 4% roztworem Biotin R w alkoholu, BFA firmy Remmers lub innym o podobnych właściwościach.
22. Oczyszczenie powierzchni detalu ceglanoego metodami stosowanymi w praktyce konserwatorskiej (metoda strumieniowo ścierna, suchy lód, preparaty chemiczne).
W partiach silnie zdestruowanych przed oczyszczaniem należy wykonać wstępną konsolidację cegły przy użyciu środków krzemoorganicznych np. KSE 300, KSE 510 firmy Remmers lub innymi o podobnych właściwościach.
23. Konsolidacja strukturalna wybranych partii detalu ceglanoego preparatami krzemoorganicznymi np. KSE 300, KSE 510 firmy Remmers lub innymi o podobnych właściwościach.
24. Uzupełnienie mało kubaturowych ubytków cegieł mineralnymi masami sztucznej cegły wykonywanymi indywidualnie lub fabrycznie np. Restauriermörtel firmy Remmers lub inny o podobnych właściwościach.
25. Uzupełnienie/rekonstrukcja wielokubaturowych ubytków cegieł/wątków ceglanych wstawkami ceglany. „Cerowanie” wątków ceglanych należy wykonywać przy zastosowaniu cegły historycznej (rozbiórkowej) lub wykonywanej indywidualnie, posiadającej maksymalnie zbliżone właściwości techniczne i estetyczne z cegłą pierwotnie stosowaną.
26. Uzupełnienie spoinowania – spoiny tradycyjne wapienno cementowe (cement biały) lub modyfikowane systemowo np. Fugenmörtel TK (zaprawa hydrauliczna z zawartością trasy) lub Fugenmörtel ZF uelastycznione Fugenmörtel ECC firmy Remmers lub inne o podobnych właściwościach.
27. Scalenie kolorystyczne lica cegieł przy użyciu farb opartych na spoiwie krzemoorganicznym np. Historic Lasur firmy Remmers, alternatywnie impregnatu wzmacniającego KSE firmy Remmers lub innym o podobnych właściwościach.

V. KONSERWACJA ELEMENTÓW KAMINENNYCH

28. Usunięcie nawarstwień tynków cementowych, zacierek, mleczka cementowego metodami udarowymi, strumieniowo ściernymi itp. praktykowanymi przy obiektach zabytkowych. Dobór metody należy poprzedzić wykonaniem prób na obiekcie.
Ze względu na bardzo wysoką odporność mechaniczną nawarstwień cementowych, podczas doboru metody lub metod usuwania należy szczególnie zwrócić uwagę na ich inwazyjność. Tym samym należy dobierać wyłącznie metody umożliwiające maksymalne zachowanie substancji zabytkowej.
29. Dezynfekcja powierzchni kamiennych preparatem fabrycznym lub wykonywanym indywidualnie np. 4% roztworem Biotin R w alkoholu, BFA firmy Remmers lub innym o podobnych właściwościach.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

30. Demontaż granitowej tablicy oraz przedstawienia figuralnego Matki Boskiej znajdującej się w fasadowej części kaplicy.
31. Wstępna impregnacja wzmacniająca partii kamienia (piaskowca) wykazujących silną dezintegrację strukturalną preparatami krzemoorganicznymi np. KSE 300 firmy Remmers lub innymi o podobnych właściwościach. Zabieg ma na celu ochronić substancję zabytkową przed ewentualnymi uszkodzeniami powstałymi podczas zasadniczego oczyszczania.
32. Oczyszczenie powierzchni kamienia z brudu, nawarstwień biologicznych i sztucznej patyny przy zastosowaniu metod stosowanych przy obiektach zabytkowych. Technika oczyszczania zostanie wyłoniona na podstawie prób konserwatorskich pod uwagę należy brać m.in.:
 - metoda strumieniowo ścierna (wysokie ciśnienie powietrza wspólnie z różnymi rodzajami ścierniw oraz frakcji ścierniw: ścierniwo „Garni”, piasek kwarcowy),
 - metoda hydrodynamiczna (wysokie ciśnienie wody),
 - metoda termodynamiczna para wodna pod ciśnieniem i o wysokiej temperaturze,
 - metoda chemiczna np. Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers lub inny o podobnych właściwościach, roztwór kwasu HF.
33. Odsolenie wybranych partii kamienia metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska dot. elementów kamiennych uplasowanych w dolnej części budynku.
34. Ekstrahowanie zaplamień kamienia metodami chemicznymi.
35. Iniekcja spękań kamienia preparatami Akepox 1005 firmy Akemi, alternatywnie Injektionsharz 100 firmy Remmers lub innymi o podobnych właściwościach.
36. Impregnacja wzmacniająca zdestruowanych partii kamienia (piaskowca) preparatem hydrofilowym. Proponuje się zastosowanie preparatu firmy Remmers, KSE 100, KSE 300 oraz KSE 510 lub innego o podobnych właściwościach.
37. Kompleksowa konserwacja tablicy epitafijnej (oczyszczenie powierzchni tablicy 2% roztworem wody z detergentem, usunięcie pozostałości warstwy pozłotniczej w partiach grawerowanych 50% roztworem etanolu, uzupełnienie ubytków formy rzeźbiarskiej masą sztucznego kamienia na bazie sztucznej żywicy (poliestrowej), spolerowanie powierzchni tablicy tarczą filcową wspólnie z tlenkiem cyny tzw. cynasz – jeśli zabieg ten okaże się być niewystarczający z uwagi na zbyt dużą „ślepotę” powierzchni tablicy, zaleca się zeszlifowanie powierzchni „na mokro” przy zastosowaniu krążków bakelitowych oraz ponowne spolerowanie jw. Kolejno pokrycie inskrypcji literniczej 22 karatowym złotem płatkowym w technice olejnej (na mikstion), zabezpieczenie powierzchni tablicy woskiem mikrokrystalicznym.
38. Uzupełnienie ubytków kamienia (piaskowca) mineralną masą sztucznego kamienia wykonaną indywidualnie, stosowaną w praktyce konserwatorskiej (cement biały, wapno gaszone, wypełniacze skalne (piaski/kruszywa), modyfikatory (żywice akrylowe), pigmenty odporne na środowisko alkaliczne w odpowiednich proporcjach) lub fabryczną np. Restauriermörtel firmy Remmers lub inną o podobnych właściwościach. Poszczególne uzupełnienia zależnie od kubatury winny zostać wzmocnione poprzez zbrojenie (klamry/pajęczki z drutu nierdzewnego oraz zbrojenia rozproszonego np. włókno polipropylenowe). Każdorazowo uzupełnienie należy poprzedzić odpowiednim przygotowaniem podłoża ubytku tj. fakturowanie, naniesienie środków adhezyjnych np. Aida Haftfest firmy Remmers lub innego o podobnych właściwościach.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

39. Taszlowanie wielkoformatowych ubytków kamienia wspólnie z mineralnymi klejami montażowymi i stalowym zbrojeniem (należy przy tym stosować materiał pierwotnie użyty przez wykonawców – piaskowiec karpacki). Taszlowaniu pierwszoplanowo podlegają elementy architektoniczne o znacznych ubytkach formy rzeźbiarskiej oraz narażone szczególnie na ubytki mechaniczne tj. stopnice schodów. Elementy niezachowane należy zrekonstruować w pierwotnej technologii. Taszlowanie na obszarze detalu rzeźbiarskiego należy prowadzić z należytą starannością – ograniczenie formowania geometrycznych gniazd montażowych na rzecz odzwierciedlania formy przełomu ubytku.
40. Uzupełnienie spoinowania przy zastosowaniu tradycyjnych mas wapienno-cementowych (cement biały) lub modyfikowanych systemowo np. Tras–Kalk-Fugenmörtel firmy Tubag (zaprawa hydrauliczna z zawartością trasy) lub inna o podobnych właściwościach.
41. Dezynfekcja powierzchni kamiennych preparatem biobójczym wykonywanym indywidualnie lub fabrycznym np. 4% roztworem Biotin R w alkoholu, BFA firmy Remmers lub innym o podobnych właściwościach.
42. Hydrofobizacja kamienia preparatami silikonowymi np. Funcosil SL firmy Remmers, Sarsil H14/R firmy Silikony Polskie lub inny o podobnych właściwościach.
43. Scalenie kolorystyczne kamienia przy użyciu farb opartych na spoiwie krzemooorganicznym np. Historic Lasur firmy Remmers, alternatywnie impregnatu wzmacniającego KSE firmy Remmers lub innym o podobnych właściwościach.
44. Naniesienie mineralnego szlamu hydroizolacyjnego odpornego na oddziaływanie promieniowania UV np. firmy Basf lub innego o podobnych właściwościach, na powierzchnie dachowe i okapowe tj. zadaszenie sygnaturki, nakrywy wieńczące przypory. Barwę szlamu należy zmodyfikować w masie odpowiednią kompilacją pigmentów w celu uzyskania kolorystyki maksymalnie zbliżonej do naturalnego piaskowca.
45. Montaż tablicy epitafijnej oraz przedstawienia figuralnego Matki Boskiej w pierwotnej lokalizacji.

VI. KONSERWACJA DETALU METALOPLASTYCZNEGO I ELEMENTÓW STALOWYCH

46. Kompleksowa konserwacja elementów stalowych: kotew, zawiasów, zamków puszek technicznych, obramowań okiennych itp. Mechaniczne i chemiczne usunięcie przemału oraz produktów korozji (piaskowanie), naniesienie antykorozyjnych i dekoracyjnych powłok malarskich np. w systemie farb firmy Postal (kolor grafitowy „Stal Antyczna”) lub innych o podobnych właściwościach.
47. Rekonstrukcja elementów niezachowanych przy zastosowaniu klasycznych technik kowalskich (stalowa krata zabezpieczająca otwór wentylacyjny) oraz odlewniczych (dzwon sygnaturki).
48. Kompleksowa konserwacja wieloramiennego, mosiężnego żyrandola. Usunięcie nawarstwień zabrudzeń oraz naturalnej patyny metodami chemicznymi wspólnie z mechanicznymi (polerowanie).

VII. KONSERWACJA STOLARKI OKIENNEJ I DRZWIOWEJ

49. Demontaż okien.
50. Demontaż poszczególnych tafli szkła na czas prac konserwatorskich.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

51. Usunięcie wtórnych niefachowych reperacji (szklenie).
52. Usunięcie nawarstwień powierzchniowych (przemalowań) i efektów korozji z powierzchni ram okiennych przy zastosowaniu metody strumieniowo-ściernej (piaskowanie).
53. Usunięcie zdestruowanych uszczelnień (kitu szklarskiego).
54. Rekonstrukcja niezachowanych stalowych fragmentów ram okiennych przy użyciu elementów stalowych i technik spawalniczych.
55. Montaż poszczególnych historycznych tafli szkła zgodnie z pierwotną lokalizacją.
56. Uzupełnienie szklenia przy zastosowaniu szkła współczesnego odpowiadającego parametrami i grubością szkła historycznemu.
57. Uzupełnienie uszczelnień przy użyciu klasycznego kitu szklarskiego.
58. Naniesienie powłok antykorozyjnych i dekoracyjnych na powierzchnię stalowych okien np. w systemie farb firmy Postal (kolor grafitowy „Stal Antyczna”) lub innych o podobnych właściwościach.
59. Wykonanie szczegółowych badań stratygraficznych weryfikujących pierwotną kolorystykę drzwi wejściowych.
60. Usunięcie przemalowań metodami mechanicznymi i chemicznymi.
61. Dezynfekcja drewna preparatami chemicznymi stosowanymi w praktyce konserwatorskiej.
62. Dezynsekcja drewna metodą chemiczną np. środka Xirein na bazie permetryny lub innego o podobnych właściwościach. Wykonanie zabiegu uzależnia się od dowodów obecności drewnojadów w strukturze drewna.
63. Uzupełnienie ubytków, spękań drewna epoksydową masą sztucznego drewna stosowaną w praktyce konserwatorskiej modyfikowaną wypełniaczem w postaci pyłu drzewnego.
64. Naniesienie nowej olejnej powłoki malarskiej na powierzchnię drewna o charakterze zabezpieczającym i dekoracyjnym. Kolorystykę farb należy dopasować do rezultatów badań stratygraficznych.
65. Kompleksowa konserwacja elementów stalowych – patrz KONSERWACJA DETALU METALOPLASTYCZNEGO I ELEMENTÓW STALOWYCH.

VIII. KONSERWACJA POSADZKI BETONOWEJ

66. Oczyszczenie powierzchni posadzek metodą termodynamiczną – para pod ciśnieniem.
67. Mechaniczne usunięcie nawarstwień (zacierek i zachłapań betonowych).
68. Dezynfekcja powierzchni posadzki preparatem fabrycznym lub wykonywanym indywidualnie np. 4% roztworem Biotin R w alkoholu, BFA firmy Remmers lub innym o podobnych właściwościach.
69. Uzupełnienie ubytków masą cementową wykonywaną indywidualnie (cement biały, wypełniacze skalne, modyfikatory akrylowe, pigmenty odporne na środowisko alkaliczne).
70. Wypełnienie spoin masą cementową wykonywaną indywidualnie stosowaną w praktyce konserwatorskiej (cement biały, wypełniacze skalne, modyfikatory akrylowe, pigmenty odporne na środowisko alkaliczne).
71. Zabezpieczenie powierzchni posadzki warstwą wosku mikrokrystalicznego.

IX. KONSERWACJA DREWNIANYCH ELEMENTÓW WYPOSARZENIA KAPLICY (ławy, ołtarz główny)

72. Oczyszczenie powierzchni drewnianych z luźnych zabrudzeń kilkuprocentowym roztworem wody z detergentem.
73. Usunięcie przemalowań metodami mechanicznymi i chemicznymi.
74. Dezynfekcja drewna preparatem chemicznym stosowanym w praktyce konserwatorskiej.
75. Dezynsekcja drewna metodą chemiczną np. środek Xirein na bazie permetryny lub inny o podobnych właściwościach.
76. Uzupełnienie ubytków, spękań drewna masą epoksydową stosowaną w praktyce konserwatorskiej modyfikowaną wypełniaczem w postaci pyłu drzewnego oraz wstawkami drewna.
77. Naniesienie powłoki zabezpieczającej na powierzchnie ław (woskowanie).

X. KONSERWACJA TYNKÓW I SZTUKATERII

78. Przeprowadzenie szczegółowych badań stratygraficznych tynków (rozpoznanie przy zastosowaniu obserwacji makroskopowej, mikroskopowej, odkrywek naturalnych, sąd oraz w razie konieczności badań laboratoryjnych).
79. Usunięcie przemalowań z powierzchni tynków i sztukaterii metodami mechanicznymi, chemicznymi stosowanymi w praktyce konserwatorskiej.
80. Usunięcie warstw tynków silnie zasolonych i zdestruowanych wskutek krystalizacji soli rozpuszczalnych w wodzie.
81. Odsolenie warstw tynków i sztukaterii metodą migracji soli do rozszerzonego środowiska. Gdy zabieg odsolenia okaże się być niewystarczająco efektywny należy rozważyć zastosowanie ewentualnej mumifikacji soli.
82. Konsolidacja strukturalna wybranych partii historycznych tynków i sztukaterii preparatami krzemooorganicznymi np. KSE 100, 300, 510 firmy Remmers lub innymi o podobnych właściwościach.
83. Uzupełnienie/rekonstrukcja tynków historycznych i sztukaterii. Uzupełnienie połączeń tynkowych na obszarze ścian silnie zasolonych należy wykonać szerokoporowymi masami tynkarskimi umożliwiającymi swobodną migrację soli do warstw powierzchniowych (tynki odsalające). **Pozostałe partie ubytków należy uzupełniać tynkami o właściwościach technicznych (wytrzymałość mechaniczna, porowatość, nasiąkliwość) i estetycznych (uziarnienie) umożliwiających uzyskanie parametrów maksymalnie zbliżonych do pierwotnie stosowanych. W tym celu należy wykonać specjalistyczne badania laboratoryjne identyfikujące skład i parametry techniczne historycznego tynku i mas sztukatorskich.**
84. Uzupełnienie/rekonstrukcja dekoracji kolorystycznej i pozłotniczej metodami stosowanymi w praktyce konserwatorskiej.

X. MODERNIZACJA INSTALACJI ELEKTRYCZNEJ

Według osobnego opracowania projektowego.

XI. SPORZĄDZENIE DOKUMENTACJI PRZEPROWADZONYCH PRAC KONSERWATORSKICH (opisowa, graficzna i fotograficzna)

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 1. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii fasadowa część kaplicy, liczne uszkodzenia warstw tynku, ubytki i odspojenia tynku, zabrudzenia elementów kamiennych, patyna atmosferyczna, przemalowania, wtórna obrzutka tynkowa (cementowa) przesłaniająca powierzchnię cokołu i przypór, brak dzwonu w sygnaturce, wtórny stalowy krzyż wieńczący sygnaturę.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 2. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii zachodnia część kaplicy, liczne uszkodzenia warstw tynku, przemalowania i wtórne obrzutki przestaniające pierwotną kolorystkę elewacji, zabrudzenia elementów kamiennych, patyna atmosferyczna, wtórna obrzutka tynkowa (cementowa) przestaniająca powierzchnię cokołu i przypór, wtórny stalony krzyż wieńczący signature, wtórne blaszane poszycie dachu.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 3. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii tylna część kaplicy, przeomalowania tynków, wtórna obrzutka tynkowa (cementowa) przesłaniająca powierzchnię tynków elewacyjnych, wątków ceglanych i powierzchni kamiennych (cokołu).

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 4. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii wschodnia część kaplicy, liczne uszkodzenia warstw tynku, przemalowania i wtórne obrzutki przestaniające pierwotną kolorystkę elewacji, zabrudzenia elementów kamiennych, patyna atmosferyczna, wtórna obrzutka tynkowa (cementowa) przestaniająca powierzchnię cokołu i przypór, wtórny stalony krzyż wieńczący sygnaturę, wtórne poszycie dachu (blaszane).

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

Fot. nr 5. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii jedno z okien wraz ceglany obramieniem, silna korozja stalowej ramy okiennej, degradacja uszczelnień szklenia, zabrudzenia i ubytki w obrębie wstęgu ceglano i spoinowania, wtórna obrzutka tynkarska (cementowa) w parapetowej części wnętrza okiennej.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

Fot. nr 4. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii fragment stalowej ramy okiennej, silna korozja stalowych elementów, ubytki uszczelnień, nieprecyzyjne wtórne wypełnienia uszczelniające, przemalowania.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 5. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii otwór okiennie-wentylacyjny krypty grobowej kaplicy, brak stalowej kraty zabezpieczającej, obfite ubytki kamienia, zacierki cementowe przesłaniające powierzchnię kamienia.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 6. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii fragment zadaszenia kaplicy z kamienną sygnaturką, silne zabrudzenie powierzchni (patyna atmosferyczna), ubytki kamienia, spękania i wykruszenia, stalony krzyż zastępujący historyczny najprawdopodobniej kamienny.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 7. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii silna krystalizacja soli na powierzchni tynku w obrębie wnęki okiennej, spękania i odspojenia warstw tynku, ubytki tynku i warstw malarskich, przemalowania tynku.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

Fot. nr 8. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii silna krystalizacja soli na powierzchni tynku w obrębie wnęki okiennej, dezintegracja strukturalna, ubytki, przemalowania tynku.
Fot. Mariusz Wrona *marzec 2018 r.*

Fot. nr 9. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii ubytki, spękania, odspojenia, przemalowania warstw tynku.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 10. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii wnętrze komory grobowej kaplicy, trumny pochowanych zalane wodą do wysokości około 70 cm, śmieci wewnątrz krypty.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 11. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii jedna z historycznych ław znajdujących się we wnętrzu kaplicy, obfity ubytek drewna dolnej części powstały w konsekwencji oddziaływania drewnojadów, przetarcia, zabrudzenia, pęknięcia drewna, przemalowanie dolnej części ławy.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

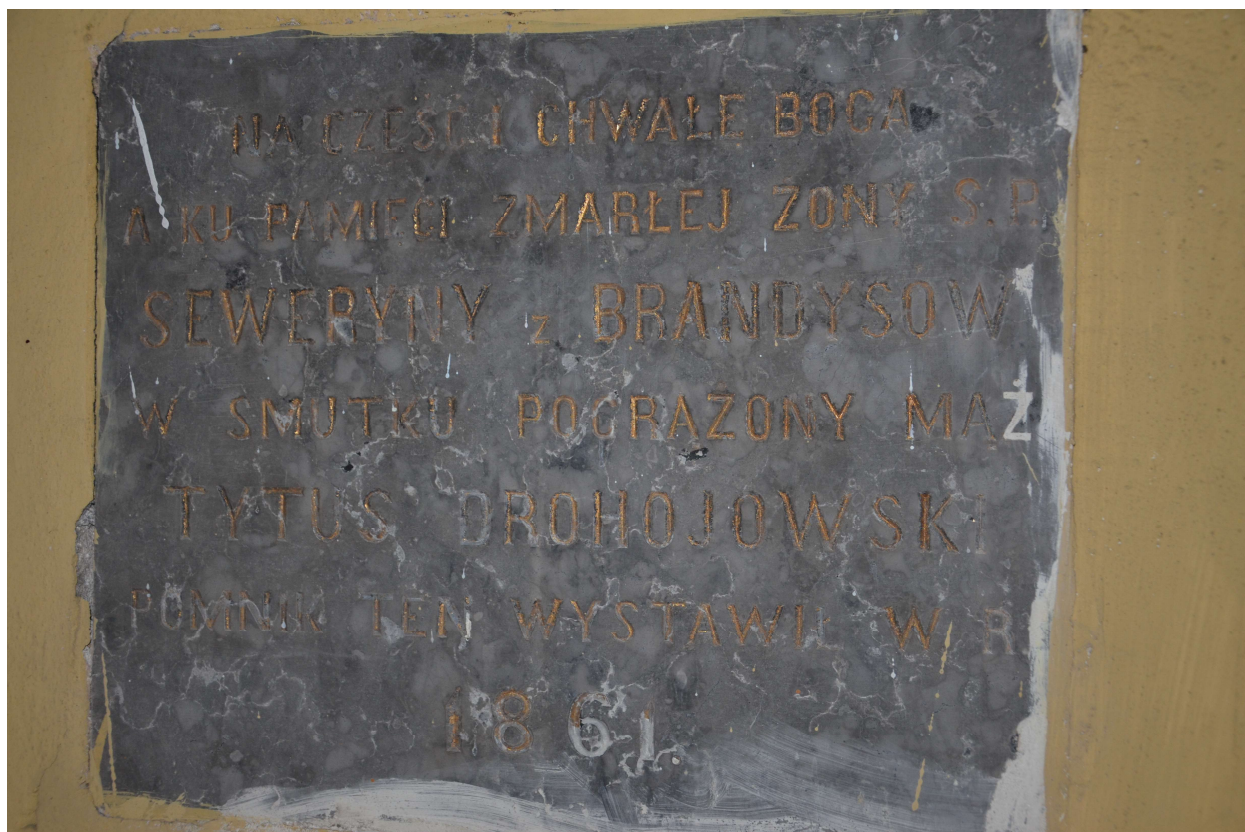
O PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
Kaplica rodziny Drohojowskich z 1861 roku usytuowana w Ryczowie

Fot. nr 12. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii posadzka wykonana z betonowych prefabrykowanych jednobarwnych płyt terrazzo, zabrudzenia powierzchni posadzki, przetarcia, ubytki, brak pierwotnej głębi kolorystycznej i wyrazu estetycznego posadzki.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

Fot. nr 13. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii marmurowa tablica fundacyjna, zabrudzenia, zachłapania farbą przesłaniające lico tablicy, zdegradowana warstwa pozłotnicza, korozja powierzchniowa, utrata połu i głębi kolorystycznej kamienia.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

Fot. nr 14. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii odkrywka wykonana w części nad cokółowej elewacji, ujawniająca kształtkę ceglana stanowiącą pierwotną formę dekoracji.

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.

Fot. nr 15. Kaplica grobowa rodziny Drohojowskich z 1861 r. Widoczne na fotografii pełnoplastyczna rzeźba Matki Boskiej, zabrudzenia, patyna atmosferyczna, ubytki formy rzeźbiarskiej, uzupełnienia ubytków kamienia zaprawą cementową (część portretowa, draperia).

Fot. Mariusz Wrona

marzec 2018 r.